

Buletin de analiză politică

Anul I, nr. 4, 8 noiembrie 2002

SUMAR

I. Analiză politică internă	3
Emil Constantinescu: proiect și realitate politică	3
II. Analiza comunicării politice	9
Schema imagologică a comunicării lui Corneliu Vadim Tudor	9

I. Analiză politică internă

Emil Constantinescu: proiect și realitate politică

Activitatea politică a lui Emil Constantinescu, mai ales cea din ultima lună, a fost apreciată în spațiul public românesc ca o revenire a acestuia în politică. Momentul pe care majoritatea comentatorilor l-au perceput ca prototipic pentru această evoluție a fostului președinte a fost lansarea cărții *Timpul dărmării, timpul zidirii*. Semnificațiile acestei „reveniri” pot fi evaluate mai bine dacă ceea ce s-a întâmplat este descris ca o interacțiune comunicațională între trei diferite seturi de actori. Se pot astfel decela **rațiunile** care stau la baza acțiunilor care au constituit acest eveniment, **implicațiile diferențiate** pe care evenimentul le are pentru fiecare dintre participanți, precum și **posibilele scenarii** care pot decurge din interacțiunea acestora atât în ceea ce privește comunicarea politică, cât și acțiunea politică în sens mai larg.

I. Rațiunile revenirii în spațiul public. Strategia comunicațională

Între carierele publice ale unor personalități aparținând fostei guvernări există câteva paralelisme interesante. Fostul președinte și doi dintre foștii săi prim-miniștri s-au retras după încheierea mandatelor respective într-un semianonimat deliberat ales (Constantinescu) sau determinat de împrejurări independente de voința fiecăruia (Ciorbea, Radu Vasile). Dacă în cazul lui Ciorbea activitatea politică a continuat (sinuos), ceilalți doi au redevenit persoane publice printr-un gest similar, care ține în primul rând de strategii particulare de comunicare: lansarea unor volume prin care ambii reevaluează activitatea politică din perioada 1996-2000. Ambele gesturi s-au constituit în interacțiuni

comunicaționale eveniment, în construcția cărora mass-media au avut un rol important.

În cazul lui Emil Constantinescu, *strategia comunicațională este construită în jurul producerii unui text-simbol*. Acest fapt se desprinde atât din percepția publică a gestului amintit, cât și din insistența cu care autorul însuși acreditează importanța acestuia. Textul (cartea *Timpul dărmării, timpul zidirii*) joacă rol de **element fondator** și se deosebește de comunicarea politică uzuală prin aceea că el se prezintă celorlalți actori ca punct de referință: la el (și nu la declarații disparate, întinse de-a lungul unei perioade de timp) se face referire, el este elementul prin care autorul poate fi comod identificat și individualizat. Un alt mod de a spune acest lucru este că autorul utilizează textul pentru suscitarea unei polemici care, concentrându-se în jurul acestuia, îi conferă o oarecare legitimitate.

Funcția legitimoare a textului se desprinde din structura sa tematică, din strategiile de auto-prezentare a autorului și de prezentare a celorlalți actori politici. Reconstituirea factuală a perioadei (limbajul informațiilor brute- „faptele vorbesc de la sine”) este un pretext pentru reala miză a textului, *atacarea versiunii oficiale prezente a perioadei 1996-2000 ca punct de sprijin pentru legitimarea unei activități politice în prezent pentru autorul său*. Din acest proces se desprind contururile imaginii pe care Emil Constantinescu face eforturi să și-o impună în contextul politic 2002.

De fapt, este important să subliniem că textul cărții este doar o parte din interacțiunea care are loc. și cu alte ocazii precedente lansării cărții, Emil Constantinescu a reiterat în mare tezele principale ale acestei versiuni.

Structură „judiciară” a vieții politice

Distribuția rolurilor alocate actorilor politici în cadrul acestei versiuni este semnificativă pentru modul în care Emil Constantinescu percepe realitatea politică românească. Această distribuție are o structură „judiciară”, în sensul că una dintre funcțiile sale este alocarea de responsabilități, vinovății, complicități și sentințe de absolvire de acestea. Fapt remarcat și de alți comentatori, *Constantinescu se construiește pe sine ca un personaj ingenuu, mulțumit de sine, care nu are prea multe lucruri pe care să și le reproșeze. El recunoaște un oarecare eșec personal, dar responsabilitatea pentru el este plasată constant în afara sa.*

Potrivit versiunii lui Constantinescu, intențiile sale au fost permanent distorsionate în procesul de comunicare fie de către canalele de comunicare (mass-media în principal), fie de către receptori (societate). De asemenea, vinovăția este în principal cea a colaboratorilor politici ai fostului președinte (foști prim miniștri, PNȚCD, PD, PNL, liderii acestor formațiuni), iar la timpul prezent, vinovăția este distribuită PSD. Toate aceste abordări au antecedente discursive în cazul lui Emil Constantinescu, pe care el le recuperează acum - vezi cazul în care Constantinescu s-a declarat, în 1998, “scârbit” de clasa politică din România.

Responsabilizarea societății civile

Una dintre temele predilecte este responsabilizarea societății civile pentru diversele rele din România, de la cele care l-au afectat direct pe Constantinescu până la cele care afectează viața cotidiană a fiecăruia. Este de aceea interesant de observat (și de exploatat) clivajul între tema responsabilității asumate, care joacă un rol important în strategia explicativ legitimatoare a deciziei de a nu candida în 2000 și în subsidiar, de a reintra în viața publică și tactica permanentei responsabilizări a celorlalți. Deci, dacă examinăm discursul după dezvoltarea relațiilor în termeni de eu-voi-ei, distincția fundamentală este trasată imediat după primul termen, obținându-se astfel o distribuție eu-restul lumii.

II. Implicațiile revenirii în viața publică

Textul lucrării memorialistice și, împreună cu el, celelalte instanțe în care Emil Constantinescu

acționează în același sens (interviuri, declarații) funcționează într-un context în care și alți actori își exercită funcțiile comunicaționale, instituindu-se în postura de interlocutori față de acesta. De aceea Emil Constantinescu își pune textele să funcționeze într-un mod adaptat la această configurație comunicațională, ținând cont că importanța textului este conferită de receptarea sa. Dacă în cazul lui Radu Vasile receptarea și polemicile au fost moderate, nu același lucru s-a întâmplat în cazul lui Emil Constantinescu, asta și datorită poziției politice pe care a deținut-o, cât și datorită unei poziționări strategice în câmpul comunicării. Mai exact, Emil Constantinescu și-a așezat propriul text (și întreaga evoluție politică ce a însoțit acest eveniment, marcată din punctul de vedere al comunicării prin punctele „scandalul Ciuvică”, „scandalul Roșca”, schimbul de replici cu Adrian Năstase în iulie 2002, interviuri la BBC, Prima TV, OTV, declarații) ca o piesă lipsă dintr-o ordine a comunicării.

Reacția PSD la revenirea în viața publică a lui Constantinescu

Constantinescu a sesizat corect că „polemica solitară” declanșată de PSD imediat după preluarea puterii la adresa guvernării din perioada 1996-2000 (învinuind-o de dezastrul economiei, diminuarea autorității statului, corupție etc.) este dezechilibrată, în sensul că PSD emite, dar nimeni nu își asumă rolul de interlocutor. Ca urmare, Constantinescu s-a înscris natural într-un spațiu discursiv, de unde nu emitea nimeni, anume cel al partenerului PSD în această problemă. La rândul său, PSD a acceptat rolul de actor în polemica cu Emil Constantinescu, reacționând de multe ori disproporționat de puternic. Cazul simptomatic este cel al „corului guvernamental”, cum a fost el numit în presă, când cinci oficiali au dat în aceeași zi dezmințiri oficiale la informațiile pe care le conținea cartea lui Constantinescu, lansată în urmă cu o zi. De asemenea, presa a remarcat și a accentuat reacția premierului și a purtătorului de cuvânt al PSD la acuzațiile pe care le-a adus Constantinescu premierului (tendințe antidemocratice, asemănare cu Ceaușescu) în vara anului 2002. Aceste reacții au permis acreditarea ideii că PSD se teme de revenirea lui Constantinescu în viața publică.

În acest punct poate fi făcută o mențiune față de

caracterul de eveniment al revenirii în viața publică a fostului președinte. Aceasta ar permite un răspuns la întrebările dacă Emil Constantinescu a revenit cu adevărat în politica românească prin suita de evenimente care a culminat cu lansarea cărții *Timpul dărâmării, timpul zidirii* și în ce măsură această revenire a fost un eveniment sau a fost fabricat ca eveniment. Se poate spune că Emil Constantinescu nu a ieșit niciodată cu adevărat din viața politică românească, și asta se datorează mai multor motive. În primul rând stă faptul că discursul PSD a creat un gol (descriș mai sus) în structura comunicării în legătură cu fosta guvernare. Vorbind frecvent (zilnic, săptămânal) despre fosta guvernare, vinovată de dezastre etc., emițând considerații normative despre comportamentul unor persoane legate de fosta guvernare, PSD l-a menținut implicit în atenție pe Emil Constantinescu. Emil Constantinescu a revenit în 2002 public, nu politic.

Rolul mass media în „cazul Constantinescu”

Pe de altă parte, este de introdus în discuție rolul mass-media în toată această interacțiune și atitudinea strategică a lui Constantinescu în relație cu ea. Mass-media (mai ales presa scrisă) sunt instituțiile în care s-a conceptualizat evoluția politică a lui Emil Constantinescu în ultimele luni sub forma revenirii. Trebuie spus că în practica comunicării, cu cât un eveniment este mai nepredictibil și există un potențial de receptare, cu atât valoarea sa informațională crește. Mass-media au fixat cronologic și au descriș ca revenire ceea ce de fapt a fost un *proces relativ continuu*. Potențialul de receptare a fost construit de către (în principal), presă, așa cum am văzut, precum și prin relativa absență publică a autorului, care a fost astfel capitalizată strategic. Cu alte cuvinte, Constantinescu a mizat pe marea vizibilitate pe care astfel de gesturi o pot avea și a ales un mod simbolic: lansarea unui text. Totodată, el a speculat potențialul pe care îl are utilizarea și preluarea de către mass-media a unui stereotip — *cel retras, care revine și se confruntă deschis cu adversarul* — deci cu o distribuție de roluri care, prin structura sa, conferă spec-

taculozitate evenimentului.

Configurația contextului comunicațional (șirul de luări de poziție ale lui Constantinescu, atacurile PSD) făcea destul de expectabil conținutul evenimentului în sine, de aceea surprinderea presei este, într-un fel, artificială: era clar că Emil Constantinescu se va distribui pe sine într-un rol ingenuu și PSD într-un rol negativ, după cum era clar că Adrian Năstase — și, în general, PSD — nu va accepta această distribuție. Acestea sunt sursele percepției și recepției exagerate a actelor lui Constantinescu și a conceptualizării lor sub eticheta de “revenire”. Utilizarea acesteia nu este doar o problemă terminologică, ea ascunde faptul că Emil Constantinescu nu este unul și același actor politic din 2000 și că ceea ce este Constantinescu astăzi se datorează, în parte, PSD (vezi mai sus).

Deși comportamentul strategic față de presă a fost o resursă importantă pentru Constantinescu în procesul de revenire, lucrurile au evoluat în rău pentru fostul președinte al României. Reacția ulterioară în presă a fost în majoritate rezervată, dacă nu chiar ostilă, ca urmare a atitudinii lui Constantinescu față de aceasta. Este, într-un fel, o poziție în care fostul președinte s-a pus singur odată cu renunțarea la a candida în 2000.

În 2002 Constantinescu ar fi avut două alternative: să laude presa, în cadrul strategiei sale de a o câștiga de partea sa; riscul ar fi fost să fie taxat ca om care își schimbă atitudinea conjunctural, pentru a câștiga foloase imediate. Alternativa era să atace presa — ceea ce Constantinescu a făcut — se soldează cu rezultatul că presa se apără prin mijloace specifice (blocaj mediatic, campanie de presă). Calea de mijloc ar fi fost una în care Constantinescu să nu ia nici o poziție față de presă în momentul actual. Nu este de omis faptul că presa este singurul loc din mass-media care i-ar putea oferi lui Constantinescu spațiu de manevră, de vreme ce celelalte componente - radio- TV- majoritatea axate pe atitudinea în general pozitivă față de guvernul Năstase nu îi oferă acest spațiu de manevră. Ca urmare, iată că, dacă evenimentul revenirii a fost construit cu contribuția probabil neconștientizată a mass-media, beneficiile pe care le-ar fi putut aduna Emil Constantinescu tind să se di-

minueze. Conduita fostului președinte de a lovi în toată lumea politică face ca ieșirea din izolarea autoimpusă să fie în pericol de a fi ratată.

III. „Aliații” și plasarea lor pe scena politică

Aliații tradiționali

Aliații lui Emil Constantinescu nu au rămas, în mod declarat, prea mulți (în cazul PNTJ o colaborare este exclusă, de vreme ce Victor Ciorbea și alții-inclusiv I. Diaconescu-, nu agreează ideea; pentru PNL și PD nici nu se pune problema). În marea ei majoritate, opoziția nu se arată dispusă să realizeze o potențială coaliție de dreapta girată de Emil Constantinescu. Motivele unei asemenea deziceri se leagă în mare parte de faptul că acesta este receptat drept o figură a trecutului, a cărei plasare în actualul context politic nu este adecvată. *Emil Constantinescu îndeplinește astfel funcția de colector al oprobriului pentru această perioadă.* Impresia care apare după o primă decantare a happening-ului regizat de Emil Constantinescu este că întreaga strategie afișează un grad periculos de mare de idealism, încercând să reînvie o mișcare puternică de adeziune pentru un actor politic marcat de anumite stigmate intrate deja în simțul comun.

Retragerea lui Constantinescu din cursa prezidențială în 2000 este un lucru care i se reproșează, după cum am arătat, din diferite sfere politice, mai ales datorită implicațiilor gestului. Astfel, i se reproșează compromiterea pe o lungă perioadă a capitalului dreptei, precum și facilitarea ascensiunii lui Vadim Tudor și chiar a lui Ion Iliescu, lăsând electoratul în fața unei alegeri “non-alegere” (alternativa pe care o văd majoritatea analiștilor pentru viitoarea cursă prezidențială este, în principal, Adrian Năstase / Traian Băsescu, PNTCD-ul fiind inexistent ca forță politică viabilă.)

De asemenea, nici în afara sistemului politic instituționalizat, în rândul intelectualității sau al unor zone din societatea civilă Emil Constantinescu nu pare să aibă o susținere serioasă, răspuns ce paralelizează atitudinea de denunțare de către Constantinescu a societății civile ca vinovat (a se vedea, de exemplu, reacția nefavorabilă la ultimele

evoluții ale lui Emil Constantinescu în săptămânalul 22).

Curentul împotriva căruia Emil Constantinescu încearcă să se ridice acum este însă rezultatul acțiunilor sale politice din timpul mandatului și mai ales din anul 2000, ceea ce ridică anumite semne de întrebare asupra constanței și consecvenței politice a fostului președinte.

Relația cu Uniunea pentru Reconstrucția României (URR)

Președintele URR Cosmin Alexandru a dat diferite declarații în perioada scursă de la lansarea volumelor lui Emil Constantinescu, răspunzând acuzațiilor care pretindeau că în spatele formațiunii conduse de el s-ar afla ASPEC-ul, implicit Emil Constantinescu. Catalogând revenirea acestuia drept un lucru care “ar putea fi pozitiv”, președintele URR s-a detașat totuși, ca mulți alții, de intențiile fostului președinte, aducând același motiv care a stat pe buzele multora: Emil Constantinescu face parte din trecut, nemaivădând viabilitate și legitimitate în prezent. “Noi vrem să ne adresăm tuturor celor nemulțumiți de toți cei care au fost” a declarat el. Poziția este destul de fermă și enunță unul din pericolele care planează asupra tentativei de revenire politică a lui Emil Constantinescu, anume asocierea imaginii sale în mod irecuperabil cu trecutul, cu o perioadă care este stigmatizată în mentalul colectiv și în cadrul clasei politice actuale de acuzația de “eșec”.

Scenariul „singur împotriva tuturor”

Dacă aceste zone de unde Emil Constantinescu ar putea extrage adeziuni par închise, el poate acționa în politica românească pe cont propriu, în sensul exploatării nemulțumirii. Emil Constantinescu ar putea acționa în sensul atragerii de simpatii dinspre partidele de dreapta, fără a se afilia la unul dintre ele. De la PNL este posibil ca fostul președinte să vizeze atragerea nemulțumiților de Stolojan, sub efectul impresiei că acesta ar împinge partidul spre stânga. De asemenea, din PNTJ ar putea obține, după același model, sprijinul celor nemulțumiți de Ciorbea (care are și el o strategie de revenire în prim-plan). În acest scenariu, urmarea cea mai probabilă ar fi crearea unui partid-

persoană. Partidele persoană pot exista în România, cel mai de succes este exemplul FDSN din 1992, propulsat de persoana lui Ion Iliescu. Există, totuși, deosebiri fundamentale între Ion Iliescu și Emil Constantinescu în această privință, deosebiri care pot avea un cuvânt hotărâtor în insuccesul lui Constantinescu în această încercare. Spre deosebire de Ion Iliescu, Constantinescu beneficiază de o cu totul altă percepție publică: el este un intelectual nu un om politic (care, paradoxal, nu se înțelege cu intelectualii!), este un om care în care nu se poate avea încredere și care abandonează – vezi alegerile din 2000 (din contră, I. Iliescu nu este un om care părăsește scena politică, el a revenit după înfrângerea din 1996). Acestea sunt motivele pentru care Constantinescu ar putea atrage puțin sprijin public și electoral. În afară de aceasta, ar mai rămâne adeziunea personală, care este, datorită profilului comunicării, una diferită de a lui Iliescu: ea a fost întotdeauna puțină, vezi și votul dat Convenției în 1996, vot negativ, nu pozitiv, deci nu de adeziune pentru Constantinescu, ci de respingere a lui Iliescu/PDSR. Acceptând că acum Constantinescu s-ar baza pe adeziunea personală, trebuie să ținem cont de faptul că adeziunea personală a fost diminuată în perioada 2000-2002 de slaba expunere media a lui Constantinescu și nu a fost paralelizată de cultivarea unei imagini de „salvator”, ca în cazul lui Stolojan. Peste toate acestea se suprapune tactica sinucigașă a fostului președinte de a își tăia punțile de comunicare, activitatea sa politică tinzând să devină una de tip „eu împotriva tuturor”.

IV. Concluzii și recomandări

Din cele de mai sus se desprind câteva scenarii posibile și se impun câteva recomandări de acțiune:

1. În măsura în care războiul său cu presa nu încetează, nu există motive de preocupare din simplul fapt că Emil Constantinescu nu va fi prezent în dezbaterile publice în măsura în care ar putea fi dacă relația sa cu presa ar fi normală. Totuși, o ieșire din această situație a lui Emil Constantinescu este comunicarea-eveniment, bazată pe scandaluri, dezvăluiri, care, prin natura lor, se pretează la publicitate prin mass-media. Acest tip de inter-

venții este adecvat contextului comunicării, mai ales în cazul apariției unor suspiciuni de corupție etc. Conduită de urmat: minarea comunicării eveniment (care este mediatizată ușor de către presa senzaționalistă).

2. Indiferent de relația lui Emil Constantinescu cu presa, PSD trebuie să iasă din tactica de inițiere— răspuns pe care mizează Constantinescu; ca în cazul lui Băsescu, ea aduce mai mult capital actorului care are rolul de emițător persoană, față de emițătorul general, sub forma unei instituții de tip Guvern, PSD, etc.- vezi, ca exemplu pentru această comunicare „în evantai” din nou cazul „corului guvernamental”. În această situație, cea mai adecvată strategie de urmat este una neutră, care să se bazeze pe o combinație între accentuarea comunicării în „puncte tari” pentru PSD — în care Constantinescu nu are posibilitatea de a replica pertinent — și stimularea îngrădirii mediatice pe care Constantinescu însuși o atrage deja. Această strategie defensivă înseamnă izolarea pe mai departe a lui Constantinescu în rolul de nemulțumit de toate și de tot, în timp ce una ofensivă ar însemna prezentarea unei poziții similare cu a fostului președinte și transmiterea unui mesaj de genul „nici unii nici alții nu sunt mai buni”. De asemenea, în legătură cu revenirea lui Constantinescu, ar putea stimula conceptualizarea sa ca o simplă revenire pe scena politică a încă unui politician neproductiv (vezi conotațiile de incompetență și ineficiență asociate cu guvernarea 1996-2000 și autocaracterizarea pe care și-o face Constantinescu, de „observator de pe margine”), în opoziție cu eficiența prezentei guvernării (care este mai ușor de afirmat și susținut decât cea a guvernării 1996-2000). Polemica prelungită cu PSD este probabil obiectivul lui Emil Constantinescu, în speranța că va câștiga capital electoral pe seama procesului de erodare naturală a popularității PSD.

3. O altă situație, ce ar putea decurge din cea de mai sus ar fi cea în care Constantinescu se vede nevoit să se exprime în afara cadrului consacrat al sistemului politic – eventual prin apel la societatea civilă. În această situație, inevitabil el se va plasa pe poziția de a exploata nemulțumiri generate de guvernarea PSD. O strategie care ar putea contracara această evoluție ar fi scoaterea în evidență

a clivajului mai sus subliniat între solicitarea sprijinului societății civile și stereotipul preluării responsabilității pentru guvernarea 1996-2000, pe de o parte, și permanenta responsabilizare a societății civile pentru eșecurile acestei guvernări.

4. Nerevendicându-se încă de la nici o doctrină politică, ceea ce Emil Constantinescu încearcă să

construiască riscă să aibă un îngroșat caracter individualizator, persoana sa fiind nucleul care ar emana legitimitate și încredere într-o posibilă entitate politică viitoare. Contaminarea demersului său cu o asemenea interpretare similară “cultului personalității” ar stigmatiza puternic discursul acestuia.

II. Analiza comunicării politice

Schemă imagologică a comunicării lui Corneliu Vadim Tudor

Contextul campaniei împotriva lui CV Tudor. Potențiale riscuri.

În ultima perioadă președintele PRM Corneliu Vadim Tudor a apărut în fața opiniei publice în împrejurări care continuă strategiile imagologice și comunicaționale tradiționale.

Evenimentul semnificativ al acestei perioade a fost decizia CNA de suspendare a licenței OTV datorită emisiunii “Dan Diaconescu în Direct” din 10 septembrie a.c. cu CV Tudor. Președintele PRM a protestat împotriva acestei decizii organizând un marș în sprijinul OTV. După cum a sesizat presa, “Vadim nu a pățit nimic” în urma discursului său de la OTV, televiziunii însă i-a fost retrasă licența. Cu alte cuvinte, reproșurile nu s-au adresat atât lui Vadim Tudor pentru opiniile exprimate, cât OTV-ului și lui Dan Diaconescu pentru faptul că nu a temperat diatribele și acuzațiile “tribunului”.

Vicepreședintele PSD Viorel Hrebenciuc a declarat intenția partidului său de a lansa o campanie “anti-Vadim”, în ideea de a contracara pericolul extremismului și al terorismului politic pe care liderul PRM le reprezintă și promovează. Nu este prima dată când PSD se declară fățiș împotriva acțiunilor și retoricii lui CV Tudor, de aceea există din start pericolul unui efect bumerang; de multe ori atacurile împotriva liderului PRM nu au făcut decât să-i sporească popularitatea, indiferent dacă asta s-a întâmplat prin efectul *under-dog* (îndreptarea simpatiei publicului spre cel mai denigrat și marginalizat personaj politic) sau pur și simplu în virtutea unei puternice mediatizări a persoanei în

cauză. În cazul lui CV Tudor s-a dovedit de multe ori că vizibilitatea –pozitivă sau negativă- în presă și pe agenda de discuții a zilei este un important factor de popularizare.

În strategia prezentată public de Viorel Hrebenciuc s-a afirmat că “se așteaptă o devalorizare a discursului lui CV Tudor prin izolare”. Teoretic, poate favoriza izolarea politică echivalează cu anihilarea. Dar liderul PRM poate cel mult să ajungă relativ izolat în *cadrul propriului partid*, nicidecum pe scena politică românească. Mai izolat decât a fost în ultimii 2 ani din perspectiva declarațiilor și acțiunilor sale politice, CV Tudor nu are cum să fie; indiferent de orientarea politică, aproape nimeni nu îl mai susține, cu excepția propriului partid. Iar de izolare mediatică – nici nu poate fi vorba. Fie că invadează canalele de comunicare de masă prin pitorescul acțiunilor și izbucnirilor sale, fie (lucru destul de rar) prin serioase dileme și acuzații politice, CV Tudor este un subiect interesant, dacă nu măcar amuzant pentru opinia publică, simpla sa prezență însemnând adesea o ocazie sigură de nou *cancan*. Acestea sunt subiecte care *se vând*, creând totodată o vizibilitate largă și constantă a liderului PRM în vizorul atenției publice. În aceste condiții, pe ce izolare s-ar mai putea baza o strategie anti-Vadim? Chiar și ceea ce presa a numit *apetența pentru scandal* a lui Vadim Tudor este o garanție pentru imposibilitatea izolării personajului, întru-cât scandalurile politice direcționează Agenda Zilei în mass-media.

Presa a comentat faptul că această strategie

împotriva extremismului și a terorismului politic susținut de Vadim Tudor pare destul de anemică. Nu e vorba doar de faptul că “problema Vadim” nu este deloc nouă sau necunoscută clasei politice, dar cei care propun această strategie pot fi ușor acuzați că multă vreme nu au luat o atitudine fermă împotriva ascensiunii fenomenului Vadim și s-au lăsat influențați de imaginea unui “Vadim Tudor-măscărici”, un personaj gălăgios dar nu ofensiv sau periculos în mod real.

Preconizata strategie este coerentă și justă în proiectul ei. Ea vizează 3 etape declarate:

1. atacarea electoratului PRM (în special a celui din Ardeal)
2. abordarea oamenilor pe care PRM îi deține în diverse funcții de răspundere
3. confruntarea directă cu CV Tudor.

Din perspectiva strategiei imagologice, **obiectiile** aduse strategiei se leagă de faptul că această luare de poziție a Puterii față de politica promovată de Vadim Tudor riscă să piardă din credibilitate dacă este identificată pur și simplu cu o încercare de a “fura” electorat de la PRM. Noua strategie are neapărată nevoie de asentimentul opiniei publice (indiferent de preferințele politice), care poate fi în mai mare parte atrasă de perspectiva unei acțiuni concertate împotriva “pericolului Vadim” decât de o campanie pe care ar interpreta-o ca un lobby pro-PSD.

Deși este adevărat că personalitatea și excesele lui Vadim Tudor nu lasă loc vreunei alianțe și că atitudinea *anti-Vadim* este una din puținele opțiuni comune ale clasei politice românești, a se baza pe izolarea naturală, în timp, a personajului Vadim Tudor și a tipului de politică agresivă promovat de el ar fi o gresală. Izolat cum a fost, liderul PRM a reușit să obțină pentru partidul său rezultatele electorale binecunoscute, precum și adeziunea unui segment destul de larg de populație. Personalitatea vulcanică și principiile sale extremiste se pretează la două interpretări opuse: ca argument cvasi-sigur pentru o “selecție naturală”, sau ca certitudine că Vadim Tudor nu poate fi înlăturat foarte ușor din vizorul opiniei publice. Chiar dacă, în detaliu, opiniile liderului PRM nu sunt luate în seamă, ele creionează însă lent imagini generale nefavorabile ale întregii clase politice. El utilizează invers așa-

numita “tactică a piciorului-în-ușă”, cerând mult, acuzând mult și argumentând excesiv, mizând pe faptul că ceva din întregul discurs persuasiv tot va încolți în mintea auditoriului.

Idei – forță ale discursului lui Vadim Tudor.

“Provenind dintr-o familie muncitorească, cu tradiții patriotice”, „scriitor profesionist”, „intelectual cinstit cu propria conștiință, a intrat de repetate ori în conflict cu regimul totalitar”, „reputabil pamfletar și om politic atașat justiției sociale și interesului național”, „creștin practicant și familist convins”. În această autodescriere a lui Corneliu Vadim Tudor se regăsesc majoritatea coordonatelor pe care acest personaj singular al vieții politice românești își construiește constant imaginea. El reprezintă o „imagine de marcă”, un *brand* ce se vinde pe baza unei strategii comunicaționale și comportamentale adesea aparent incoerentă și irațională.

În primul rând, „tribunul” utilizează o serie de *topos*-uri și motive cu certă rezonanță în mentalul colectiv românesc, discursurile și luările sale de poziție fiind dezvoltate sau reduse la aceste motive de bază; iată câțiva din acești piloni fundamentali ai „construcției” numite CV Tudor:

1) Originile respectabile, provenind dintr-o familie „sănătoasă” constituie un argument cu greutate pentru atitudinile sale naționaliste, profund *legate de spiritul poporului românesc*. Înscrisura într-o tradiție patriotică (de la care se revendică în permanență) este nu numai o **sursă de legitimitate** simbolică și morală, dar și un argument în favoarea autorității și demersurilor lui CV Tudor, argument care este se leagă evident de convingerile sale asupra esenței „sănătoase”, profund morale și tradiționale – în sensul unei continuități de identitate și principii profund patriotice - a poporului român.

2) Valoarea (socotită ca) incontestabilă a lui CV Tudor se manifestă și în activitatea sa literară, publicistică și, în general, intelectuală. **Prestanța intelectuală** conferă o notă de distincție și legitimitate atât personajului cât și acțiunilor întreprinse de acesta. „Scriitorul profesionist” și „reputabilul pamfletar” CV Tudor nu poate fi altceva decât un de asemenea valoros om politic, cu o moralitate

impecabilă. Iată cum cercul simbolic al valorilor se închide, valorile personale, politice, intelectuale contopindu-se și condiționându-se reciproc.

3) Revendicarea de la **un set de principii, valori și conduite morale evaluate pozitiv** (cinstea, onestitatea, dragostea pentru dreptate, consecvența principiilor și acțiunilor, ...) este un instrument clasic al unei strategii de creștere a credibilității. După principiul *halou*-ului, aceste coordonate caracterologice se răsfrâng automat și asupra opiniilor, opțiunilor și acțiunilor politice și sociale ale personajului în cauză. Cu alte cuvinte, credibilitatea personală, susținută și apărată de anumite etichete-tip (*omenos, drept, nefățarnic*, etc.) este menită să se răsfrângă și asupra acțiunilor punctuale ale personajului. Ea face ca multe semne de întrebare ridicate asupra lui CV Tudor să poată fi contracarate cu argumentele justiției și onorabilității președintelui PRM, pe care însă „dușmanii” săi vor să le manipuleze și să le ascundă. „Justiția socială și interesul național” sunt considerate, pe lângă valori incontestabile, și argumente irefutabile care justifică orice manifestări. Nu de puține ori liderul PRM a arătat prin comportamentul său că principiul machiavelic *Scopul scuză mijloacele* este valid mereu atunci când SCOPUL este susținut de principii morale binecunoscute.

4) „**Creștinismul practicat**” și **umanitarismul** pe care CV Tudor le afișează cu orice ocazie sunt menite să contureze portretul unui om integru, un *cavaler* care își periclitează fără ezitare siguranța personală și politică pentru a veni în sprijinul *dreptății, adevărului* și a altor valori – simbol. De acestea se leagă și „**spiritul justițiar**” – din nou, o justificare adeseori excelentă și greu contracarabilă pentru toate acțiunile sale mai mult sau mai puțin exagerate și cu vădită tentă de *show*. Aparține simțului comun ideea că dreptatea și adevărul sunt subminate de „dușmani”, iar cel care le apără are de înfruntat multe piedici și opoziții. Tocmai aceasta este ideea pe care a invocat-o de nenumărate ori CV Tudor în apărarea sa, o idee care poate arunca o umbră nefavorabilă chiar și pentru viitor asupra adversarilor *dreptății lui Corneliu Vadim Tudor*. Tot de la aceste principii se legitimează și *mesianismul* liderului PRM. Dezvăluind *ascunzișurile murdare* ale Puterii (ori-

care ar fi componenta acesteia), pledând cu orice risc personal pentru principiile dreptății și adevărului, el vizează crearea unei aure de propovăduitor al unei lumi *bune*, din perspectiva căreia este necesară *demascarea* celei actuale.

5) CV Tudor **demască Răul** din viața politică, socială și chiar personală a celor pe care îi vizează, sugerând adesea că deține o autoritate cognitivă și informațională (*el știe tot ce se întâmplă*, inclusiv rațiunile ascunse) strâns legată de aura sa mesianică și justițiară. Tocmai de aceea, atacurile la persoana sa pot fi - în mod deseori credibil pentru mulți consumatori de mass-media – interpretate de către CV Tudor ca atacuri *rele* împotriva unei persoane *bune*, integre, aflate în slujba poporului. Deseori acesta este un argument pentru autovictimizare. Aura de putere este susținută și de faptul că atacurile sale aproape niciodată nu se limitează doar la elemente activitatea politică a adversarilor săi, ci lovesc și în domeniul moralității și al vieții private. Este un joc la care puțini alți politicieni se pretează, fapt care sporește imaginea sa de justițiar singular, luptător pentru adevăr.

Un alt element care susține stilul acuzator și polemic al lui Vadim Tudor este **tactica încadrării** evenimentelor pe care le atacă. Un exemplu ar fi amploarea pe care a încercat să o dea presupusei relații intime a fostului președinte Emil Constantinescu cu actrița Rona Hartner. *Încadrarea* într-un context sensibilizat de recentul scandal Sexgate al lui Bill Clinton (care a arătat că până și „cel mai puternic om al lumii” este vulnerabil), precum și pe un fond cvasi-permanent de întrebări asupra moralității oamenilor politici din România a ușurat ridicarea scandalului la proporții considerabile. Durabilitatea redusă a demascat însă importanța reală a faptului.

6) Încă o strategie comunicațională de mare succes a liderului României Mari ar putea fi denumită „**strategia sensurilor multiple**”. Indiferent de acuzațiile care i se aduc, de gravitatea sau obiectul lor, liderul PRM găsește mereu *o altă perspectivă*, din care realitatea este cu totul alta, la fel și vinovații. Acuzațiilor de ultraj, instigare publică și apologia infracțiunii (făcute de CNA în urma emisiunii din 10 septembrie de la OTV), CV Tudor le răspunde cu acuze „demascatoare” la

adresa celor care îndrăznesc să emită asemenea acuzații. El își continuă astfel imaginea de justițiar, pe care „cei răi” îl atacă tocmai datorită curajului său de a spune lucrurilor pe nume. Este evident faptul că în discursul său Vadim Tudor operează cu valori și etichetări duale, *Bine vs. Rău*, *Buni vs. Răi*, oricine nu îi împărtășește opiniile încadrându-se invariabil în a doua categorie. Astfel, oricărui acuzații aduse liderului PRM, oricât de evidente ar fi pentru simțul comun excesele acestuia, el îi întoarce perspectiva, transformându-i pe acuzatori în acuzați. Discursul lui Vadim Tudor este emina-mente ofensiv, agresiv și niciodată autoculpabilizator. Într-un fel sau altul, în discursul lui Vadim Tudor „toate drumurile duc la Roma”, orice argument este întors împotriva acuzatorilor, lăsând nepătată moralitatea liderului PRM. CV Tudor nu are *adversari*, ci numai *dușmani*, el fiind un om cu principii sănătoase și, mai ales ferme.

7) **Limbagul** lui CV Tudor fie scandalizează prin vulgaritate și lipsă de măsură, fie amuză și generează indiferență față de asemenea manifestări reprobate de toată lumea. Ceea ce face ca tocmai un limbaj atât de extremist să capteze atenția opiniei publice, chiar și pentru scurt timp, este stilul „umoristic-caragialesc” al „tribunului”, exprimările și comparațiile neobișnuite cu care acesta își înfierează dușmanii. Amuzând spiritele, Vadim Tudor își asigură un anume grad de acceptare.

Acestea sunt doar câteva din ideile-forță ale liderului PRM. Ele susțin nu o strategie pas-cu-pas, cum pare să fie cea inițiată de PSD împotriva sa, ci mizează pe efectul de șoc, aglomerând argumente într-o strategie agresivă.

Vadim Tudor captează *atenția*, stabilește *priorități de discuție* (în genul teoriei Agenda Setting, care susține că mass-media stabilește agenda zilnică de discuții și priorități a opiniei publice) chiar dacă multe din „prioritățile” stârnite de el nu durează prea mult în atenția publicului, și generează *opinii*. Prin aceste elemente, imaginea sa capătă continuitate și coerență, fapt care nu trebuie neglijat în schițarea unei strategii de contracarare a lui Vadim Tudor.

Tipologia mesajelor și simbolistica lor.

Președintele PRM participă foarte rar la

ședințele Biroului Permanent, iar când ia cuvântul își exprimă violent opiniile, purtând practic monologuri. Mesajele sale au un caracter slab informațional, predominând acuzele și metaforele (imagini –simbol). Discursul său este în general o mișcare între diverse roluri stereotipe, abordate în funcție de situație și interlocutor. Aceste roluri sunt diferite forme de putere simbolică, întruchipând toate ipostazele de personalizare a puterii :

- OMUL OBIȘNUIT. Identificându-se cu marea masă a populației prin originile, principiile, aspirațiile și nemulțumirile sale.

- EROUL. Omul de excepție, salvatorul, dezvăluitorul, personalitatea providențială.

- LIDERUL ȘARMANT. Seduce prin atitudinea cavaleriească față de femei, cultură, patrie.

- PĂRINTELE NAȚIUNII. Reprezentând tipul legitim de autoritate, protectoare și incontestabilă. Autoritatea deontică² afișată este argumentul cheie pentru supremația opiniilor enunțate, indiferent ce domeniu vizează acestea.

Din punct de vedere simbolic, în discursul liderului PRM se regăsesc 4 mari ansambluri mitologice (distinge de Girardet) considerate deja clasice, care îi furnizează argumentele principale în aproape orice tip de confruntare:

a) CONSPIRAȚIA. Opinia publică este atrasă prin sugerarea efectelor pe care ignorarea conspirației malefice a *Celorlalți* o poate avea asupra întregii țări.

b) VÂRSTA DE AUR. Aceasta se plasează la Vadim Tudor într-un viitor incert ca dată, dar sigur ca existență.

c) SALVAREA. Totul este corupt și rău, doar acțiunile sale exprimă Adevărul și Binele, fiind unica salvare posibilă. Tot restul e minciună.

d) UNITATEA. Este necesară o unificare a tuturor forțelor *favorabile discursului lui Vadim Tudor* pentru a opri *Răul*.

Realitatea politică, privită prin prisma lui Vadim Tudor, este o adevărată „vitrină cu monștri”. Stigmatizarea și mânjirea publică a *tuturor celorlalți* (personalități politice, oameni de cultură, jurnaliști, etc.) este pentru mulți demult de domeniul hilarului. Nu trebuie uitat însă că aceste diatribe găsesc în opinia publică un mediu fertil și activ de nemulțumiri sociale și suspiciuni la adresa

moralității și competenței diferitor actori politici. Discursul său satisface „setea de cunoaștere” a publicului prin *dezvăluiri* șocante și aerul de a arăta fața ocultă a politicii.

Vadim Tudor joacă rolul unui așa-numit *Rattenfänger* (vânător de șobolani, dezvăluitor de mizerii ascunse), care deține și dezvăluie Adevărul. Dezvăluirile sale stimulează și ațâță frustrările opiniei publice, păstrând un climat de opinie nefavorabil față de orice altă opinie decât a sa.

2 Termenul desemnează autoritatea cu care este

investită o persoană în afara domeniului său specific și în virtutea căreia persoana respectivă este considerată aptă să judece în aproape orice domeniu, inclusiv în cel axiologic.

Tactică persuasivă ce constă în a cere puțin câte puțin, pentru a obține apoi tot mai mult.